

Nr 76.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lån för anskaffande av samfällda jordbruk; given Stockholms slott den 27 januari 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edwin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 januari 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

Frågan om åtgärder till främjande av samfällad jordbruksdrift har vid upprepade tillfällen varit föremål för riksdagens behandling. Ett vid 1926 års riksdag motionsvis väckt förslag i ämnet blev avslaget med hänsyn till att de så kallade 1925 års kolonisationsakkunniga till utredning upptagit frågan om beredande av kapital till främjande av samfällda jordbruk.

I sitt den 14 juli 1927 avgivna betänkande med förslag angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten (stat. off. utr. 1927:12) hava 1925 års kolonisationsakkunniga, i händelse av kreditgivning från statens sida för förvärv av samfällt jordbruk, ansett lån böra för sådant ändamål i särskilda fall få utlämnas från egnahemslånefonden på i huvudsak följande villkor, nämligen

att en inregistrerad ekonomisk förening vore bildad med ändamål att förvärva och under samfällad jordbruksdrift sköta viss egendom;

att föreningens stadgar vore upprättade enligt härför av Kungl. Maj:t särskilt föreskrivna och ändamålsenligt befunna grunder;

att föreningens medlemmar utgjordes av visst bestämt antal mindre be- medlade, för dylik jordbruksdrift lämpliga personer;

att föreningen befunnnes erbjuda trygghet för ändamålsenlig skötsel av företaget och särskilt att det på ett tillfredsställande sätt vore sörjt för före- tagets drift- och arbetsledning;

att egendomen vore för ändamålet fullt lämplig och befunnnes äga ett värde, som fördelat å en var medlemsplats i föreningen motsvarade för varje sådan medlemsplats högst det för egnahemslåns erhållande stadgade maximivärde;

att lånet finge utgå till högst fem sjättedelar av egendomens samman- lagda beräknade belåningsvärde;

att för lånets utbetalande, förräntning och återbetalning i tillämpliga delar skulle gälla, vad som för egnahemslån eljest vore stadgat;

att därvid dock tillika skulle gälla, att föreningen såsom läntagare ställde säkerhet, utöver första inteckning i fastigheten, bestående av personliga borgensförbindelser från en var medlem i föreningen; samt

att, därest medlem utginge ur föreningen och annan godkännbar ny medlem ej inträdde i dennes ställning, så stor del av lånet skulle återbetalas, som motsvarade förhållandet mellan de utgåendes antal och sammanlagda antalet medlemsplatser i föreningen.

Vid 1928 års riksdag förekom förevarande fråga åter till behandling. Med anledning av motionen I: 272 samt med överlämnande av samman- satta andra lag- och jordbruksutskottets i förevarande avseende av riksdagen godkända utlåtande nr 2 anhöll riksdagen i skrivelse den 25 maj 1928, nr 232, om utredning och förslag i syfte att låneunderstöd ur egnahemslåne- fonden eller annorledes skulle kunna utgå jämväl för samfällda (kooperativa) jordbruk. I sitt utlåtande yttrade utskottet, efter erinran om de förenämnda sakkunnigas berörda betänkande, att förnyat övervägande borde ske, huru- vida icke den av 1925 års kolonisations-sakkunniga anvisade vägen eller annan åtgärd kunde genomföras i syfte att i särskilda fall förhjälpa härtill lämpliga personer att gemensamt förvärva och bruka någon större eller medelstor jordbruksegendom. Utan att förbise de vanskligheter, som kunde vara förenade med samfällad jordbruksdrift, ansåg utskottet det vara rimligt, att låneunderstöd icke ovillkorligen förnekades dylika företag.

Med skrivelse den 17 november 1932 har *sociala jordutredningen*, efter därom av Kungl. Maj:t erhållet uppdrag, överlämnat betänkande med för- slag till bestämmelser angående egnahemslån åt samfällda jordbruk. Efter en inledande redogörelse för vad i frågan tidigare förekommit har utred- ningen anfört följande.

Erfarenheterna om samfällad jordbruksdrift vore för vårt lands vidkom- mande mycket ringa. Enstaka försök hade visserligen tid efter annan gjorts av jordbruksarbetare och med dem jämställda att inköpa en egendom för samfällt brukande, men en dylik brukningsform hade, enligt vad utred-

ningen inhämtat, kommit till användning endast i liten utsträckning. Från våra grannländer kunde ej heller någon vägledande erfarenhet hämtas om samfällid jordbruksdrift.

Även om anledning knappast finnes att antaga, att den ifrågasatta formen för jordbruksdrift komme att få någon större betydelse för vårt land, syntes likväl tillfälle böra beredas dem, som ville sammansluta sig för sådant ändamål, att i likhet med enskilda personer erhålla statliga egnahemslån. Bestämmelser härom borde inflyta i gällande kungörelse med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahemslåne- och premielåneverksamheten.

Vissa särskilda bestämmelser borde föreskrivas i fråga om rätten att erhålla statslån för samfällida jordbruk.

Sökandena borde sålunda vara sammanslutna i en ekonomisk förening, som bildats med ändamål att förvärva och under samfällid jordbruksdrift sköta viss egendom. Denna förening borde vara inregistrerad i föreskriven ordning.

De personliga kvalifikationer, som vore föreskrivna i fråga om enskilds rätt att erhålla egnahemslån, borde gälla även beträffande de särskilda medlemmarna i föreningen. Därest icke sådan föreskrift meddelades, kunde befaras, att svårigheter för föreningens framtida bestånd uppstode.

Föreningens stadgar, som borde vara godkända av statens egnahemsstyrelse, skulle innehålla bestämmelser därom, att en var föreningsmedlem vore personligen ansvarig för, utöver sin insats, minst så stor del av egnahemslånet, som belöpte å hans andel i föreningen. Några bestämmelser om personlig borgen och om skärpta villkor för utträde ur föreningen hade icke ansetts böra uppställas. Dylika bestämmelser skulle innebära avvikelser från gällande föreningslagstiftning. I ett fall som detta borde staten icke för egen del utforma särskilda rättsregler i syfte att betinga sig bättre villkor än allmän lag medgäve. Därest, såsom här föreslagits, lagens bestämmelser om ekonomiska föreningar med begränsad personlig ansvarighet tillämpades, följde därav att medlemmarna kunde när som helst utträda ur föreningen och att avgången medlem vore från sin ekonomiska ansvarighet fri, där ej föreningens tillgångar avträddes till konkurs efter ansökning, som gjordes inom ett år från det avgången i föreskriven ordning kungjordes. Om alltså lagen om ekonomiska föreningar syntes kunna utgöra den rättsliga ramen för organisation av en förening, som bildats i syfte att driva samfällid jordbruk, syntes det böra ankomma på statens egnahemsstyrelse att tillse, att föreningens stadgar utformades så, att de, med tillvaratagande av de möjligheter som lagen erbjöde, gäve det största möjliga skydd för såväl långgivaren som medlemmarna mot ekonomiska förluster.

För erhållande av egnahemslån torde vidare böra uppställas det villkor, att föreningen befundes erbjuda trygghet för ändamålsenlig skötsel av företaget och särskilt att det på ett tillfredsställande sätt vore sörjt för företags drift och arbetsledning.

Slutligen borde stadgas, att den egendom, för vilken egnahemslån söktes, vore för sitt ändamål fullt lämplig och befundes äga ett värde, som, fördelat å en var medlem av föreningen, motsvarade för varje sådan medlem högst det för egnahemslåns erhållande stadgade maximivärde.

Sociala jordutredningens betänkande utmynnar i förslag, att till § 2 i kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 218) med reglementariska föreskrifter

rörande den statsunderstödda egnahems- och premielåneverksamheten fogas ett nytt stycke av följande lydelse:

»Egnahemslån må ock tilldelas inregistrerad ekonomisk förening, som bildats med ändamål att förvärva och under samfällid jordbruksdrift sköta viss egendom. Såsom särskilda villkor för utlämnande av egnahemslån åt sådan ekonomisk förening gälla,

att föreningens medlemmar var för sig besitta de kvalifikationer, som ovan stadgats i fråga om enskild person;

att föreningens stadgar innehålla bestämmelser därom att en var föreningsmedlem är personligen ansvarig för, utöver sin insats, minst så stor del av egnahemslånet, som belöper å hans andel i föreningen;

att föreningens stadgar blivit godkända av statens egnahemsstyrelse;

att föreningen befinnes erbjuda trygghet för ändamålsenlig skötsel av företaget och särskilt att det på ett tillfredsställande sätt är sörjt för företagets drift och arbetsledning;

samt att den egendom, för vilken egnahemslån sökes, är för sitt ändamål fullt lämplig och befinnes äga ett värde, som, fördelat å en var medlem av föreningen, motsvarar för varje sådan medlem högst det för egnahemslåns erhållande i § 5 stadgade maximivärde.»

Statens egnahemsstyrelse har i infordrat yttrande den 14 december 1932 anfört i huvudsak följande.

Egnahemsstyrelsen ville i huvudsak ansluta sig till vad 1925 års kolonisations-sakkunniga anfört i ämnet rörande de fördelar men även nackdelar, som kunde förutses vara förknippade med jordbruksdrift genom sammanlutningar, där medlemmarna själva vore samtidigt ägare, brukare och arbetare med lika rätt till arbete och utkomst å fastigheten.

Ehuruväl — såsom kolonisations-sakkunniga framhållit — kunna erfarenheter av samfällid jordbruksdrift vore så ringa, att därav knappast kunde dragas några allmänna slutsatser, torde dock kunna antagas, att svårigheterna för sådan drifts ordnande ökades med antalet delägare i företaget. Syftet med en i angiven riktning reformerad kreditgivning av medel från egnahemslånefonden syntes därför bäst främjas, därest möjligheten att genomföra företaget kunde anknytas till en form av sammanslutning, som medgäve största begränsning av antalet medlemmar. Den juridiska person — ekonomisk förening — som kolonisations-sakkunniga liksom ock sociala jordutredningen föreslagit för ändamålet, förutsatte ett antal medlemmar av minst fem. Rörande det i övrigt utmärkande begreppet ekonomisk förening torde böra uppmärksammas, att rätten för medlem att utträda ur föreningen icke kunde förvägras. Nedginge härigenom antalet medlemmar under fem, skulle föreningen upplösas genom likvidationsförfarande. Ansvarigheten för föreningens förbindelser kunde ej utsträckas längre utöver föreningens tillgångar än till åtagande för medlemmarna att därför personligen svara till visst belopp, förening »med begränsad personlig ansvarighet». För vinnande av stadga hos föreningen kunde densamma göras mer eller mindre fullständigt sluten för nya medlemmar och dess ledning koncentreras till en styrelse med allenast en ledamot.

Nämnda för ekonomiska förening stadgade minimiantal medlemmar syntes redan det ställa företaget i svårigheter, som torde kunna väsentligt undvikas med möjlighet för ett färre antal jordsökande att gemensamt förvärva en jordbruksfastighet. Något skäl varför statlig kredit till annan än ensam-

ägare av eget hem skulle vara betingad av minst fem delägare såsom sökande, torde icke förefinnas. Vid en utvidgning av området för den statsunderstödda egnahemsverksamheten till delägarskap uti jordbruksföretag torde snarare mindre sammanslutningar vara att föredraga framför större. Till en början och för vinnande av erfarenhetsrön från denna art av jordbruksdrift borde försiktigheten bjuda att begränsa företagens omfattning. Därest ned till två delägare bereddes möjlighet till statsunderstöd för samfäll jordbruksdrift, torde tillika kunna förväntas, att dylika kooperativa företag komme att få en omfattning av större social betydelse än som torde bliva fallet med sammanslutningar av minst fem medlemmar. Så t. ex. kunde ett par mindre bemedlade syskon erhålla hjälp för övertagande i befintligt skick av fädernegården, varigenom en naturlig och upparbetad jordbruksenhet undginge att sönderslås, eller ett par jordbruksarbetare eller andra jordsökande, som vunnit varandras tillit, för sig själva ordna ett gemensamt eget hem. Tvånget att söka finna andra likasinnade och lämpliga kompanjoner för en sammanslutning av minst fem kunde förvisso mången gång komma att helt omöjliggöra ett av ett mindre antal initiativtagare planerat företag.

Egnahemsstyrelsen hade med föranledande härav sökt finna någon i svensk rätt redan reglerad sammanslutning för gemensamt syfte, som krävde färre antal delägare men större personlig ansvarighet utan att i andra hänseenden vara mindre lämplig än ekonomisk förening såsom organisation för samfäll jordbruksdrift. En dylik rättslig ram syntes bolagsformen erbjuda (enkla bolag och handelsbolag). Enkelt bolag, som kunde bildas av två eller flera personer, kunde genom införande i handelsregistret ges den fastare formen av handelsbolag och bleve därmed juridisk person. Såsom för nämnda båda bolagsformer rättsligt karakteristiskt vore att märka, att gentemot tredje man avtal ifråga om enkelt bolag icke bunde bolaget såsom sådant utan blott dem, som personligen eller genom fullmakt deltagit i avtalet, medan däremot för handelsbolag en var bolagsman kunde sluta avtal för bolaget med bindande verkan, därest icke genom avtal mellan bolagsmännen annorledes vore bestämt. I enkelt bolag bleve de i avtal med tredje man deltagande bolagsmännen, utan annat åtagande, bundna efter huvudtalet; i handelsbolag åter vore ansvaret för bolagets gäld primärt och solidariskt. Bolagsmans enskilda borgenärer kunde vid enkelt bolag utkräva bolagsmannens andel i den gemensamma egendomen, men icke hans andel i bolagsrätten — till handelsbolags förmögenhet hade de däremot alls ingen rätt. För bägge bolagsformerna gällde, att bolagsmannens inbördes rättigheter och skyldigheter i övrigt bestämdes i bolagsavtalet, varigenom även åt förvaltningen av bolagets angelägenheter kunde ges erforderlig enhetlighet. På bolagsmans personlighet lades den vikt, att en delägare vare sig i enkelt bolag eller i handelsbolag icke ägde att utan medbolagsmannens samtycke sätta annan i sitt ställe. Enkelt bolag såsom sådant kunde visserligen ej erhålla lagfart ä fastighet, men något hinder mötte icke att meddela bolagsmännen gemensam lagfart.

En jämförande sammanfattning rörande den juridiska karaktären hos enkla bolag och handelsbolag å ena samt ekonomiska föreningar å andra sidan syntes giva vid handen, att med samtliga tre organisationsformer ledningen för företaget kunde genom överenskommelse mellan delägarna regleras i bolagsavtalet, respektive föreningsstadgarna. Den personliga ansvarigheten för sammanslutningens gäld vore i bolagen obegränsad, men i föreningen begränsad till visst belopp. För bolagsbildningen erfordrades

blott två bolagsmän; föreningen betingades av minst fem medlemmar och måste upplösas, därest medlemsantalet understeg sistnämnda tal.

Omförmälda olikheter i den rättsliga konstruktionen hos förberörda bolag och förening, sedda mot bakgrunden av det förut anmärkta förhållandet, att svarigheterna med genomförandet av en samfäll jordbruksdrift torde få antagas regelmässigt öka med delägarantalet, syntes icke låta den organisation, ekonomisk förening erbjöde, framstå såsom särskilt ägnad för dylik verksamhet. Ej heller ur kreditgivningssynpunkt syntes ekonomisk förening erbjuda den större tryggheten. Det ville tvärtom förefalla, som komme enkelt bolag eller kanske fast hellre handelsbolag att företrädesvis bliva formen för framtida kollektivt jordbruk. Egnahemsstyrelsen ville på grund härav ifrågasätta, huruvida icke vad själva organisationsformen beträffade en framkomlig väg vore att söka genom sammanslutningar i såväl enkla bolag och handelsbolag som ekonomiska föreningar.

För att beträffande större sammanslutningar med förslagsvis sex medlemmar i viss utsträckning från låneförmedlarna avlyfta de med kapitalinvestering för samfäll jordbruksdrift avsevärt ökade låneriskerna borde enligt egnahemsstyrelsen jämväl tagas under övervägande, huruvida icke staten borde inträda såsom långgivare, eller med andra ord, huruvida icke möjlighet borde beredas Kungl. Maj:t att bevilja sådan sammanslutning egnahemslån direkt från egnahemslånefonden utan medverkan av låneförmedlare (egnahemsstatslån). I förenklingsyfte borde desslikes föreskrift meddelas därom, att sammanslutning med sex eller flera delägare skulle för att erhålla lån ur egnahemslånefonden vara organiserad såsom ekonomisk förening. Med minimiantalet sex gäves möjlighet för en medlem att utträda ur föreningen utan att annan behövde träda i stället. Bolagsformen skulle i konsekvens härmed förbehållas mindre sammanslutningar med högst fem medlemmar. Delägare i egnahemsbolag med angivna begränsning skulle liksom ensamägare av egnahem beviljas egnahemslån av låneförmedlarna, som tillika torde vara bäst skickade att öva nödig kontroll över företaget under enkelt bolag eller handelsbolag. Denna anordning komme sålunda att innebära, att sammanslutningar med minst sex medlemmar skulle vara organiserade såsom ekonomiska föreningar med möjlighet till oförmedlade egnahemslån; förmedlade egnahemslån skulle beviljas sammanslutningar i enkla bolag och handelsbolag med mindre än sex delägare. Den närmare uppsikten över härigenom statsunderstödda egnahemsföretag borde ankomma på egnahemsstyrelsen, eventuellt med anlåtande av därför utsett ortsombud.

Slutligen har egnahemsstyrelsen — som lika med sociala jordutredningen utgått från att den ifrågasatta utvidgade lånemöjligheten beträffande egnahemslån skulle föranleda vissa ändringar i gällande författningar om egnahemslån — framställt vissa erinringar mot sociala jordutredningens förslag av i sak följande innebörd.

Bestämmelse borde stadgas om sådan storlek hos fastigheten, att delägarnas familjer därå kunde erhålla sin fulla utkomst. Vidare borde stadgas undantag från principen om nybildning av jordbruk så tillvida, att egnahemslån finge beviljas sammanslutning för förvärv av redan bebyggd jordbruksfastighet, även om nyodlings- eller annat förbättringsarbete ej tarvades. Härjämte borde föreskrivas, att i lånekontraktet skulle bestämmas om delägarnas ansvar för lånets förräntning och amortering. Den utgångspunkten vid lånets beviljande, att dess storlek ställdes i förhållande icke blott till fastighetens värde utan ock till antalet delägare, torde nämligen kunna

missförstås så, att delägare ansåge sig svara allenast för ränta och amortering å så stor del av lånet, som enligt huvudtalet belöpte på honom. Gentemot lånegivaren måste givetvis delägarna svara gemensamt för lånet.

Vidare borde bestämmelser träffas för fall, då delägare utträtt ur sammanslutning med egnahemslån, utan att annan inträtt i hans rättigheter och skyldigheter. Beräkningarna av fastighetens maximivärde och lånets därav beroende storlek kunde härigenom undergå sådana förändringar, att förutsättningarna för lånets kvarstående bortföle. Även om säkerheten för lånet icke äventyrades, kunde med eller oberoende av delägarers vilja uppstå situationer, som i själva verket innebure ett kringgående av maximibestämmelserna rörande fastighetens värde och lånets storlek.

I övrigt borde bestämmelserna i förberörda kungörelse nr 218/1928 kunna utan ändring tillämpas jämväl för sammanslutningar såsom egnahemslåntagare.

Statskontoret har i infordrat yttrande den 5 januari 1933 anfört huvudsakligen följande.

Av utredningen i ärendet framginge, att de försök med samfällda jordbruk, som hittills förekommit i vårt land, i stort sett givit ett föga tillfredsställande resultat. Kolonisationssakkunniga anförde även, att kända erfarenheter från utlandet om samfällid jordbruksdrift vore mycket små. Jordutredningen har förmenat, att anledning knappast finnes antaga, att den ifrågasatta formen för jordbruksdrift komme att få någon större betydelse för vårt land. Statskontoret ansåge, att under sådana förhållanden några åtgärder i den riktning, som av sociala jordutredningen i dess föreliggande betänkande anvisats, för närvarande icke kunde vara påkallade.

Skulle emellertid, såsom jordutredningen ifrågasatt, tillfälle anses böra beredas dem, som ville sammansluta sig till samfällid jordbruksdrift, att i likhet med enskilda personer erhålla egnahemslån, torde de synpunkter med avseende å organisationsformen härför, vilka statens egnahemsstyrelse anlagt, enligt statskontorets förmenande vara värda beaktande. Det syntes nämligen knappast kunna förnekas, att, såsom styrelsen framhållit, de svårigheter, som väl alltid i viss mån torde bliva förknippade med ifrågavarande jordbruksdrift, bleve större, ju flera delägarna vore i företaget. Det syntes under sådana förhållanden vara lämpligt att söka finna en form för sammanslutningen, som medgäve största begränsning av antalet medlemmar. Statens egnahemsstyrelse hade därför förordat en sådan organisationsform, att jämte den av jordutredningen föreslagna formen av ekonomisk förening — som enligt egnahemsstyrelsens mening borde begagnas för sammanslutningar med förslagsvis minst sex delägare — jämväl sammanslutningar för jordbruksdrift med färre antal medlemmar i enkla bolag och handelsbolag skulle kunna bliva delaktiga av egnahemslån. Statskontoret delade denna uppfattning.

Däremot kunde statskontoret icke ansluta sig till egnahemsstyrelsens förslag om avkoppling i vissa fall av låneförmedlarens medverkan vid utlåmandet av egnahemslån. Då förefintligheten av vissa personliga kvalifikationer hos låntagarna uppställts såsom villkor för åtnjutande av egnahemslån, torde dessa förhållanden bäst kunna bedömas av en låneförmedlare med den mera ingående kannedom om låntagarna, denne vore i tillfälle förvärva.

Lika med 1925 års kolonisationssakkunniga utgår jag från att förevarande fråga gäller sådan jordbruksdrift, där ett visst, begränsat antal

Departement-
chefen.

personer skola samfällt bruka en av dem för deras eget behov av arbete och utkomst förvärvad egendom. Även om erfarenheterna rörande dylik jordbruksdrift äro små och denna driftsform kan antagas i vissa hänseenden vansklig, synes det mig ej vara skäligt, att för yrket eljest väl skickade personer — några andra böra givetvis icke ifrågakomma — som önska skaffa sig utkomst genom samfällt jordbruk, skola endast för att de äro flera om samma egendom vara utestängda från varje möjlighet att från det allmännas sida erhålla kredit för egendomens förvärvande. Jag vill därför, i anslutning till vad sociala jordutredningen och statens egnahemsstyrelse anfört, tillstyrka, att vissa möjligheter till lån av statsmedel beredas härför lämpliga personer för anskaffande av eget jordbruk för samfällt drift. Därvid förutsätter jag, att denna låneverksamhet, tills säkrare erfarenhet vunnits, utövas försöksvis och utan forcering från det allmännas sida.

De ifrågasatta länen torde, såsom förordats av samtliga dem vilka yttrat sig i ärendet, böra utgå ur egnahemslånefonden. Beträffande de särskilda villkor, som böra stadgas för erhållande och tillgodonjutande av lånen, kan jag i huvudsak biträda sociala jordutredningens förslag sådant detta tillstyrkts av egnahemsstyrelsen. I vissa avseenden torde dock, på sätt jag strax skall angiva, jämkningar vara påkallade.

Jag förordar, att, där fråga är om minst fem delägare, låntagaren skall vara inregistrerad ekonomisk förening, som bildats med ändamål att förvärva och under samfällt jordbruksdrift sköta viss egendom och som befinnes erbjuda trygghet för ändamålsenlig skötsel av företaget. Det i syfte att minska långgivarens risk framförda förslaget, att medlem i föreningen skall åtaga sig viss personlig ansvarighet, synes mig i sak välgrundat. I enlighet härmed bör låntagande förening hava formen av ekonomisk förening med begränsad personlig ansvarighet. Vid prövning av låneansökan bör tillses, att det i stadgarna bestämda beloppet för medlems ansvarighet är av den storlek, att medlemmarnas sammantagna personliga ansvarighet, utöver insatskapitalet, täcker det ifrågakommande lånebeloppet. För att i möjligaste mån trygga föreningarnas fortbestånd synes böra övervägas, huruvida icke i stadgarna bör föreskrivas, att uppsägning av medlemskap i föreningen ej må äga rum förr än efter fem år från inträdet. Erinras må, att enligt lagen om ekonomiska föreningar erfordras Kungl. Maj:ts medgivande för dylikt stadgande. På de av egnahemsstyrelsen, under instämmande av statskontoret anförda skäl finner jag mig vidare böra tillstyrka, att, då fråga är om minst två och, där ej av särskilda skäl annat befinnes böra medgivas, högst fyra delägare, lån i förevarande syfte må utlämnas för så vitt låntagarsammanslutningen — som i dylikt fall ej bör eller kan hava formen av ekonomisk förening — genom lämpligt befundet bolagsavtal visar sig bereda långgivaren nödig trygghet såväl i avseende å ordningen för lånets återbetalning och de olika delägarnas ansvar

härför som i fråga om företagets skötsel i övrigt. I såväl det ena som det andra fallet bör fordras, att medlemmarna respektive delägarna var för sig prövas besitta de kvalifikationer, som eljest stadgats för egnahemslåns erhållande, ävensom att det på ett tillfredsställande sätt är sörjt för företagets drift och arbetsledning. Jag förutsätter, att — även utan uttrycklig föreskrift om att stadgarna respektive bolagsavtalet skola godkännas av viss egnahemsmyndighet — det långivande organet i vart fall noga prövar stadgarnas eller bolagsavtalets lämplighet. Det synes mig böra övervägas, huruvida icke till ledning för dem, som önska erhålla lån för samfällt jordbruk, mönster till stadgar och bolagsavtal böra uppgöras av t. ex. statens egnahemsstyrelse.

Beträffande arten av de egendomar, för vilkas förvärv hithörande lån må beviljas, torde böra föreskrivas, att egendomen är för sitt ändamål fullt lämplig och av sådan storlek, att ägarna kunna av jordbruket erhålla sin huvudsakliga utkomst, att egendomens beräknade värde, delat med antalet medlemmar respektive delägare, ej överstiger det för egnahemslån för jordbrukslägenheter stadgade maximivärdet, samt att den omständigheten att å egendomen ej tarvas nybyggnads-, nyodlings- eller annat förbättringsvärde ej utgör hinder för låns beviljande.

I avseende å lånevillkoren i övrigt torde för egnahemslån för jordbrukslägenhet stadgade bestämmelser böra i tillämpliga delar gälla, därvid i lånekontraktet dessutom torde böra intagas en föreskrift av innebörd, att lån för samfällt jordbruk må kunna uppsägas till återbetalning, därest egendomen ej vidare brukas under den form och i det syfte, som förutsetts vid lånets beviljande.

I överensstämmelse med vad sociala jordutredningen och egnahemsstyrelsen förordat tillstyrker jag, att de nu ifrågasatta lånen beviljas och utlämnas — liksom vanliga egnahemslån — genom vederbörande låneförmedlare med anlitande av dem för utlämnande av jordbrukslån tilldelade egnahemsstatslån. Härav följer, att jag ej kan ansluta mig till egnahemsstyrelsens förslag, att staten skulle beträffande hithörande lån åt ekonomiska föreningar själv inträda som direkt långgivare. Att märka är, att, då fråga är om ekonomisk förening eller handelsbolag, särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t enligt lag erfordras, för att föreningen eller bolaget skall få förvärva fast egendom. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t vid avgörande av frågan, huruvida förening eller handelsbolag skall medgivas rätt att för ändamål, varom här är fråga, förvärva viss fastighet, jämväl har tillgång till vederbörande låneförmedlares och statens egnahemsstyrelsens yttranden i ärendet och utredning av lånefrågan. I ärende, där förvärvsfrågan sålunda skall underställas Kungl. Maj:t, torde det böra åligga egnahemsstyrelsen att avgiva utlåtande om, huruvida styrelsen finner ifrågasatt lån böra beviljas eller ej. Där fråga åter är om sådan lånesökande, som utan Kungl. Maj:ts tillstånd kan förvärva fastighet, torde låneförmedlarens beslut om låns beviljande böra — liksom beträffande

vanliga egnahemslån till s. k. förhöjt maximivärde — för godkännande underställas statens egnahemsstyrelse.

För utlämnande av nu ifrågavarande lån torde låneförmedlarna självfallet böra åtnjuta förvaltningsbidrag enligt härom för egnahemsstatslån gällande bestämmelser under iakttagande tillika, att det i 36 § av kungörelsen nr 217/1928 omförmälda så kallade tilläggsbidraget beräknas icke å antalet lån utan å antalet medlemmar respektive delägare i den låntagande sammanslutningen.

Med lån för samfällt jordbruk torde kunna få förenas premielån enligt, i tillämpliga delar, de för premielån åt egnahemslåntagare stadgade grunder. Premielånets belopp, delat med antalet medlemmar i sammanslutningen, bör ej få överstiga det för enskilt premielån stadgade maximibeloppet.

Med hänsyn till att här närmast är fråga om en mera försöksartad verksamhet, synes mig någon ändring i förenämnda kungörelse den 8 juni 1928 (nr 218) med reglementariska föreskrifter rörande den statsunderstödda egnahems- och premielåneverksamheten icke lämpligen böra vidtagas. I stället torde, därest riksdagen ej har erinran mot de av mig nu tillstyrkta grunderna, Kungl. Maj:t böra i särskild kungörelse meddela erforderliga föreskrifter i ämnet i huvudsaklig överensstämmelse med det av mig nu framlagda förslaget.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att lån ur statens egnahemslånefond må, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig tillstyrkt förslag, utlämnas jämväl för anskaffande av samfälliga jordbruk.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Rune Thygesen.